

prof. dr hab. Ryszard Barczyk
Katedra Koniunktury Gospodarczej
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

Recenzja

**rozprawy doktorskiej przygotowanej w Kolegium Gospodarki Światowej
Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie przez mgr Przemysława Paczesia
pt.: „Polityczny cykl koniunkturalny w świetle teorii i badań empirycznych”**

Jednym z istotnych kierunków badań, prowadzonych we współczesnej koniunkturze gospodarczej, jest problem politycznego cyklu koniunkturalnego. Możliwe pełne wyjaśnienie genezy, przebiegu i powstałych konsekwencji tego procesu jest ważne nie tylko w pracach teoretycznych ale także w analizach empirycznych. Uzyskane w tym zakresie rezultaty badawcze mogą być ważnym czynnikiem prowadzącym do dalszego rozwoju koniunktury gospodarczej. Wyniki te mogą także odgrywać istotne znaczenie dla decyzji praktycznych, prowadząc do wzrostu stopnia stabilizacji makroekonomicznej.

Przedstawiona do recenzji rozprawa jest udaną próbą zwiększenia wkładu do dorobku istniejącego w literaturze przedmiotu w tym zakresie. W tym przypadku należy pamiętać, że pierwsze prace w tym nurcie były prowadzone przez M. Kaleckiego.

Rozprawa doktorska mgr P. Paczesia została przygotowana w formie spójnego tematycznie cyklu prac, które zostały opublikowane w literaturze przedmiotu. Jej celem jest identyfikacja i analiza najważniejszych zagrożeń występowania w gospodarkach rynkowych oraz w Polsce po 1988 r., tj. w okresie przebudowy systemowej, politycznego cyklu koniunkturalnego. Dysertacja zasadniczo składa się z trzech części. W pierwszej z nich zatytułowanej „Geneza oraz kierunki badań politycznego cyklu koniunkturalnego” znajdują się cztery zrecenzowane i opublikowane artykuły. W pierwszym z nich pt.: „Polityczne aspekty cyklu koniunkturalnego” Autor przedstawił prace dotyczące cyklu politycznego. W

rozważaniach tych omówiono pierwsze, podstawowe modele cyklu politycznego, które zostały zbudowane przez M. Kaleckiego i J. Akermana . Kolejne dwa modele, opracowane przez W.D. Nordhousa i D.A. Hibbsa, ukazują ich ewolucję, a jednocześnie dają one początek dwóm nurtom w teorii cyklu politycznego, tj. koncepcji oportunistycznej i ideologicznej. Kolejny artykuł, należący do tej części, ma tytuł „Polityka gospodarcza a teoria cyklu politycznego” zawiera przegląd polityki gospodarczej tzw. nowych krajów członkowskich UE w okresie przedakcesyjnym oraz w grupie państw należących do strefy euro w aspekcie cyklu politycznego. W tym kontekście przedstawiono Pakt stabilności i wzrostu jako potencjalny mechanizm, który będzie zabezpieczał generowanie cyklu politycznego. W następnym, trzecim artykule zatytułowanym „Polityka pieniężna a polityczny cykl koniunkturalny” podjęto próbę analizy polityki pieniężnej poprzez pryzmat analizowanej teorii cyklu politycznego. Ta część rozprawy jest zakończona przyczynkiem pt.: „Instytucjonalne uwarunkowania politycznego cyklu koniunkturalnego”, w którym przedstawiono doświadczenia w zakresie funkcjonowania reguł fiskalnych w krajach UE.

Druga część rozprawy doktorskiej mgr P. Paczesia jest zatytułowana „Konsekwencje wystąpienia politycznego cyklu koniunkturalnego” i składa się także z czterech opublikowanych publikacji. W pierwszej z nich mającej tytuł „Synchronizacja wahań koniunkturalnych w strefie euro a teoria politycznego cyklu koniunkturalnego” przeanalizowano możliwości synchronizacji wahań koniunkturalnych w strefie euro, uwzględniając uwarunkowania wynikające z politycznego cyklu koniunkturalnego. Z rozważań tych wynika, że w państwach unii walutowej stopień zbieżności oscylacji jest wyższy niż w państwach znajdujących się poza strefą, co może być skutkiem ujednoczenia okresów wyborczych w państwach należących do UE. Kolejny artykuł pt.: „Polityczny cykl koniunkturalny w dobie kryzysu” jest udaną próbą sformułowania odpowiedzi na pytania dotyczące politycznych źródeł kryzysu finansowego, zapoczątkowanego w USA na przełomie lat 2007-2008 oraz występującego w Europie kryzysu zadłużenia. Kreacja politycznego cyklu koniunkturalnego może być generowana przez instrumenty polityki fiskalnej lub pieniężnej. Dlatego w przyczynku „Kredyt bankowy a polityczny cykl koniunkturalny” mgr P. Pacześ podjął próbę odpowiedzi na pytanie czy sektor

bankowy, prowadząc przed wyborami ekspansywną politykę kredytową, może zwiększyć prawdopodobieństwo reelekcji. Jak wskazują na to uzyskane wyniki rozważań większe ryzyko takich zachowań dotyczy banków państwowych niż prywatnych. Ta część dysertacji jest zakończona przyczynkiem „Polityka stabilizacyjna a cykl polityczny”. Jak wynika z przeprowadzonych analiz dyskrecjonalne narzędzia polityki stabilizacji makroekonomicznej mogą prowadzić do powstawania fluktuacji koniunkturalnych zamiast do stabilizacji poziomu aktywności gospodarczej.

Ostatnia trzecia część dysertacji mająca tytuł „Empiryczna weryfikacja symptomów politycznego cyklu koniunkturalnego” zawiera trzy artykuły. W pierwszym z nich „Polityczny cykl koniunkturalny w Europie Środkowo-Wschodniej” Autor stwierdza, że w latach poprzedzających przystąpienie do Unii Europejskiej takie kraje jak Polska, Czechy, Węgry prowadziły ekspansywną politykę fiskalną, natomiast Litwa, Łotwa i Estonia ograniczały deficyt budżetowy. W artykule pt.: „Decyzje polityczne a cykle koniunkturalne w państwach inicjatywy wyszehradzkiej” mgr P. Pacześ przedstawił wyniki badań empirycznych, mające na celu stwierdzenie czy w tej grupie państw można zaobserwować istotną statystycznie korelację między agregatami makroekonomicznymi a zmianami rządów. Tę część analiz kończy przyczynek „Doświadczenia Polski w świetle teorii politycznego cyklu koniunkturalnego”. W artykule tym dokonano analizy zmian poszczególnych agregatów makroekonomicznych oraz ich wzajemnych relacji w stosunku do kalendarza wyborczego. W szczególności przeanalizowano symptomy prawidłowości, przedstawione w ramach oportunistycznych teorii cyklu politycznego, opierając się na regionalnych statystykach bezrobocia i wynikach wyborczych partii sprawujących władzę.

Jak wynika z treści opublikowanych artykułów, składających się na rozprawę doktorską mgr P. Paczesia, rozważania te tworzą pewną spójną koncepcję wyjaśniającą genezę i zależności składające się na polityczny cykl koniunkturalny, przy czym szczególna uwaga została zwrócona na te kwestie, które występują w krajach UE. Niestety mniej akcentowano zagadnienia teoretyczne, które występowały w krajach Europy Środkowej i Wschodniej, a które w 2004 r. przystąpiły do UE.

Przeprowadzone analizy wykorzystują bogatą literaturę przedmiotu, głównie w języku angielskim, traktującą o badanych problemach.

Pozytywna ocena zawartości merytorycznej przedstawionej rozprawy doktorskiej nie oznacza, że w stosunku do tych rozważań nie można sformułować pewnych uwag i spostrzeżeń. Ich uwzględnienie mogłoby doprowadzić do poprawy jej poziomu. Pierwsza uwaga dotyczy Wstępu. W tym fragmencie uwaga została skoncentrowana na prezentacji zawartości poszczególnych części. Uważam, że w tej części należało także w sposób jednoznaczny sformułować zakres merytoryczny i czasowy analiz a także ich zakres przestrzenny. W tym przypadku istotnym byłoby przyjęcie przez Autora definicji politycznego cyklu koniunkturalnego, która będzie akceptowana i konsekwentnie analizowana w całej rozprawie. Należałoby także określić i uzasadnić jakiego okresu dotyczą prace empiryczne oraz przyjąć kryteria doboru krajów do analiz. W tej części pracy powinny również zostać sformułowane hipotezy, które będą przedmiotem weryfikacji w ramach całej rozprawy. Wszystkie te elementy byłyby, moim zdaniem, ważnym czynnikiem przyczyniającym się do powstania z opublikowanych wcześniej artykułów pewnej całościowej koncepcji wyjaśniającej.

Szkoda, że prace składające się na cykl publikacji są prezentowane jedynie w języku polskim. Badana tematyka jest aktualna i ważna, a zaprezentowane analizy i uzyskane wyniki mogą i powinny być zaprezentowane w literaturze zagranicznej.

W analizie źródeł oscylacji Autor nie uwzględnił niektórych koncepcji cykli wynikających z ekonomii neoklasycznej (s. 22). Pomiął także interpretacje genezy wahań koniunkturalnych, tworzących polityczne cykle jako wynik strategii związków zawodowych i przedsiębiorstw.

Uważam także, że w części trzeciej (empirycznej) Autor powinien skoncentrować się na analizie wybranej, określonej grupy krajów, szczególną uwagę zwracając na Polskę. Tego typu konsekwentna analiza doprowadziła by do pogłębienia analiz i uzyskania jednoznacznych wyników. W przedstawionych rozważaniach analizy empiryczne dotyczą różnych okresów i różnych krajów, co poważnie utrudnia formułowanie wniosków końcowych. Jak wynika z treści części trzeciej zbyt słabo są one powiązane z analizami wcześniejszymi. Rozważania tam przedstawione

koncentrują się jedynie na kwestii powstawania cykli politycznych. W zasadzie nie ma tam żadnych informacji o morfologii cykli politycznych, tj. o elementach budowy i ich cechach morfologicznych. W celu uzyskania porównywalnych wyników empirycznych Autor powinien przeprowadzić własne całościowe analizy dla wybranego kraju np. Polski. Tego typu prace byłyby znakomitym uzupełnieniem wyników znajdujących się w literaturze.

Ponieważ przedstawiona rozprawa składa się z opublikowanych wcześniej przyczynków często w poszczególnych częściach występują powtórzenia treści wcześniejszych, które były ważne w tych publikacjach.

Można także wyrazić żal, że Autor nie podjął próby przygotowania zakończenia całej dysertacji. Podsumowanie rozważań, wnioski końcowe dotyczące stopnia weryfikacji przyjętych hipotez, a także sformułowanie rekomendacji i zaleceń praktycznych byłoby bardzo pożądane.

Reasumując pragnę stwierdzić, że przedstawiona przez mgr P. Paczesia rozprawa doktorska pt.: „Polityczny cykl koniunkturalny w świetle teorii i badań empirycznych”, pomimo sformułowanych wcześniej uwag, jest wartościową pracą naukową, która analizuje i wyjaśnia na płaszczyźnie teoretycznej i empirycznej współczesną koncepcję politycznego cyklu koniunkturalnego. Uważam ponadto, że praca ta spełnia wymagania merytoryczne i formalne stawiane przez rozprawami doktorskimi. W tej sytuacji pozwalam sobie sformułować wniosek do Rady Kolegium Gospodarki Światowej Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie o dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów w przewodzie doktorskim.

R. Zurek

Poznań, dnia 14.12.2018 r.